

CHRISTELIJKE-HISTORISCHE UNIE

PROGRAM
VAN
BEGINSELEN

Vastgesteld 9 Juli 1908,
aangevuld 21 September 1917,
12 April 1928 en 20 April 1938

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Artikel 1.

De regel, waarnaar het gezag in de Staat moet worden uitgeoefend, is de in de H. Schrift geopenbaarde ordening Gods, onverschillig welke de personen zijn, die tijdelijk met enige staatsbediening zijn belast.

Deze ordening behoort op staatkundig gebied in alles richtsnoer en toetssteen te zijn.

Ter beoordeling op staatkundig gebied van de vraag, wat die ordening Gods is, worde gelet, niet alleen op de stellige uitspraken der H. Schrift, maar ook op het oordeel der Christelijke Kerk en op de leiding Gods, waargenomen in de geschiedenis der volken.

Art. 2.

De overheid is als zodanig Gods dienaars en in beginsel alleen verantwoordelijk tegenover Hem, aan Wie zij haar gezag ontleent.

Dit belet evenwel niet, dat de personen met uitoefening van de taak der overheid belast, voor hare handelingen aan andere, niet van haar afhankelijke personen (bv. de Staten-Generaal) verantwoordelijk kunnen worden gesteld.

Art. 3.

De overheid is geroepen de Christelijk-Historische grondslagen van het volksleven te bevestigen en de Christelijke beginselen in het staatsleven te eerbiedigen.

Art. 4.

In overeenstemming met de historische ontwikkeling van het Christendom op Nederlandse bodem moet Nederland bestuurd worden als een Christelijke Staat in Protestantse zin.

Art. 5.

Het constitutioneel Koningschap, opgedragen aan het Huis Oranje, is de vrucht van de leidingen Gods met ons volk en de natuurlijke ontwikkeling van 's lands historie en daarom terecht in onze Grondwet bevestigd.

Art. 6.

Het is de plicht der Volksvertegenwoordiging het door de overheid aldus in te nemen standpunt tegenover elk revolutionnair gezind bewind te handhaven.

Art. 7.

Het doel van de Christelijk-Historische Unie is, de door haar

beleden beginselen tot erkenning — niet om de regeermacht in handen van met zekere Christelijke beginselen instemmende personen — te brengen.

Het is dus niet zozeer te doen om majoriteit (de meerderheid der kiesgerechtigden) als wel om autoriteit (gezag van het Woord Gods) niet om het succes van de partij, maar om de macht van het beginsel.

Hierop dient, zowel bij de organisatie van de partij als bij de samenwerking met andere partijen in de eerste plaats te worden gelet.

Art. 8.

Vermits geheel het volk zich aan de ordeningen Gods heeft te onderwerpen, verzet de Christelijk-Historische Unie zich tegen een groepering des volks in twee delen naar Godsdienstige onderscheiding.

Daaruit volgt evenwel niet, dat geen rekening moet worden gehouden met het feit, dat hier te lande tengevolge van de inwerking der beginselen, door de Franse Revolutie gehuldigd, en de daaruit voortvloeiende loochening van het Goddelijk gezag op staatkundig gebied het uiteengaan der politieke partijen ten aanzien van de al of niet-erkenning van dat gezag heeft plaats gehad en in de hand is gewerkt.

Art. 9.

De overheid handhave het Christelijk-Historisch karakter van ons volk, door bevordering van de Zondagsrust, door er tegen te waken, dat het karakter van de Christelijke rustdag zou verloren gaan en door de instandhouding van de algemeen erkende Christelijke feestdagen.

Art. 10.

Zij is verplicht te waken voor de openbare zedelijkheid, door van het terrein des openbaren levens te weren al wat te dien aanzien in strijd is met de duidelijke ordening Gods.

Art. 11.

Op haar rust de zorg voor de openbare gezondheid, maar deze verplichting brengt niet mede het recht om iemand te dwingen zich of zijne kinderen te onderwerpen aan kunstbewerking, waartegen hij bezwaar heeft.

Art. 12.

De overheid behandelde de Kerk in haar verschillende vormen als van eigen rechte; niet als een vereniging, maar als open-

baring in 't volksleven sui juris (met eigen rechtskarakter). Zij beschermte haar in de uitoefening van de eredienst, behoudens hare onderworpenheid aan de strafwet, en eerbiedigde de historisch verkregen rechten. Zij beschermte ieders recht om zich van de Kerk los te maken.

Art. 13.

De overheid late alle kerkelijke en particuliere instellingen tot verzorging der armen vrij haar arbeid geheel naar welgevalen te regelen; zij beschouwe de verzorging der armen in de eerste plaats als de taak der Kerk; zij trede waar nodig, aanvullend op en bevordere de samenwerking tussen de verschillende instellingen, die in dezelfde gemeente werkzaam zijn.

Art. 14.

De overheid behoort hier te lande, in verband met de Nederlandse staats- en maatschappelijke ontwikkeling en economische toestanden, het Hoger Onderwijs krachtig te bevorderen.

Naast volledige vrijlating van het Bijzonder Hoger Onderwijs houde zij de Openbare Universiteit als instelling ter ontwikkeling van het wetenschappelijk karakter der natie in stand, doe zij op wetenschappelijk gebied belijdenis van de Christelijke religie door de instelling ener faculteit van Godgeleerdheid op de grondslag der openbaring, binde zij de wetenschap niet aan enig dogma.

Art. 15.

Voor zover het lager onderwijs van overheidswege wordt gegeven, behoort de school te voldoen aan de eisen ener Christelijke opvoeding.

Waar de toepassing van dit beginsel in een land met een historisch verleden als het onze (en met de daaruit ontstane toestanden) zwaarigheden ontmoet, worden deze het best uit de weg geruimd door:

- a. Het onderwijs in handen der locale overheid te laten, waarbij deze rekening dient te houden met de godsdienstige richtingen der locale bevolking.
- b. Aan de ouders of degenen, die daartoe door deze zijn aangewezen, rechtmatige invloed te verzekeren op de gang van het onderwijs.
- c. Aan de bijzondere school dezelfde financiële ondersteuning te geven als aan de openbare.

Het publiek gezag behoort op de gang en de ontwikkeling van het ganse volksonderwijs in zijn twee geledingen toezicht te houden en is verplicht het krachtig te steunen. Die steun worde evenwel niet verstrekt aan scholen, waar desbewust zedelijkheid en eerbied voor de wet worden ondermijnd.

Art. 16.

De overheid bevordere door het verlenen van bijdragen de oprichting van bijzondere scholen niet behorende tot die, welke in de beide vorige artikelen zijn genoemd.

Art. 17.

De kweekscholen ter opleiding voor onderwijzers, behoren zich aan te sluiten bij de beginselen, waarvan een overeenkomstig de voorgaande artikelen gemaakte regeling van het volksonderwijs uitgaat.

Art. 18.

De rechtspraak sta in verband met het zedelijk rechtsbesef der natie volgens wetten, die op de eeuwige rechtsbeginselen rusten. Bij de vaststelling van het strafrecht behoort uitgegaan te worden van het beginsel, dat de overheid het recht om te straffen van Godswege is toegekend, niet slechts om de maatschappij te beschermen, maar allereerst tot herstel van de geschonden gerechtigheid, desnoods door middel van de doodstraf, waartoe het recht haar in beginsel toekomt.

Art. 19.

Ten aanzien van de regeling der maatschappelijke verhoudingen worde door de wetgever voortdurend rekening gehouden met de groei van het sociale leven.

Daarbij sta de gelijkgerechtigdheid van allen, onverschillig in welke economische toestand zij zich bevinden, op de voorgrond, wat met zich brengt, dat er zoveel mogelijk gezorgd worde, dat niemand tengevolge van zijn economische afhankelijkheid gedwongen worde tot handelingen, die bij meer onafhankelijkheid als onzedelijk of onbillijk zouden worden geweigerd.

De overheid is niet geroepen een ieder een bestaan te verzekeren, maar wel het verkrijgen daarvan zoveel mogelijk te vergemakkelijken.

Naar herstel der gilden, met hun publiek-rechtelijk karakter moet niet worden gestreefd, maar wel moeten de samenwerking en saamhorigheid, die in de gilden zich uitspraken, in de hand gewerkt worden, opdat sociale vrede, eis ener Christelijke maatschappij, worde bevorderd.

Art. 20.

De overheid oefent haar gezag uit ten goede van en daarom onder medewerking van het volk.

Deze medewerking neme toe naarmate de taak der overheid zich uitbreidt.

De directe medewerking wordt het beste verzekerd door het

verlenen van kiesrecht aan de bij de wet aan te wijzen personen; gestreefd moet worden, dat alle kringen, waaruit het volk bestaat, zoveel mogelijk tot hun recht komen en bij voorkeur de zodanigen gekozen kunnen worden, die waarborgen bieden voor een deugdelijke vervulling van de publieke taak, waartoe zij geroepen worden.

Art. 21.

Het zelfbeschikkingsrecht der Gemeente worde gehandhaafd in overeenstemming met de taak, welke de Gemeente naar historie en grondwet, in ons staatsbestel vervult.

De financiële verhouding tussen het Rijk en de Gemeenten en het toezicht op door de wet aangewezen handelingen der Gemeentebesturen, alsmede de gezagsoefening der hogere organen, zij zodanig, dat het bewustzijn van zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid van die besturen worde versterkt.

Art. 22.

In de Koloniën behoort een onbaatzuchtige staatkunde te worden gevolgd met nauwgezette inachtneming van het zedelijk en stoffelijk belang van de inlandse bevolking. Met eerbiediging van het Protestants beginsel van Godsdienstvrijheid, zij de regering zich bewust van hare roeping als Christelijke overheid tegenover het heidendom en het Mohammedanisme. Zij zie toe, dat de ene zending niet verstorend ingrijpe in de arbeid der andere.

Art. 23.

Bij de regeling der belastingen worde de rechtvaardigheid in die zin betracht, dat rekening worde gehouden met de draagkracht der verschillende kringen des volks, wat evenwel nimmer leiden mag tot ene opzettelijke bevoordeling van de ene maatschappelijke kring ten koste van de andere.

Art. 24.

Waar staatsbemoeiing onvermijdelijk is, worde zo min mogelijk van bezoldigde ambtenaren, zo veel mogelijk van een van overheidswege geregelde medewerking der ingezetenen gebruik gemaakt.

Art. 25.

De overheid, geroepen door het instandhouden van leger en vloot, voor behoud onzer nationale zelfstandigheid te waken, zorgde evenwel, dat de krijgslasten tot het noodzakelijke beperkt blijven en bevordere, ook in het leger, in de kazerne en op de

vloot, mede door behartiging van de godsdienstige en zedelijke belangen van soldaat en schepeling, het leiden van een eerbaar en ordelijk leven.

Art. 26.

Inzake het buitenlands beleid, worde openbaarheid gegeven aan alles, wat in dit opzicht door de Regering wordt verricht, voor zover dit daarvoor geschikt is en de openbaarheid toelaatbaar is zonder gevaar voor land en volk.

Geen verbintenissen, in welke vorm ook, welke zouden kunnen leiden tot financiële lasten voor de staat of tot persoonlijke of geldelijke lasten voor de bevolking, worden aangegaan buiten overleg met de Staten-Generaal.

Krachtig worde bevorderd het streven naar de beslissing van geschillen tussen de volken langs de weg van internationale rechtspraak, arbitrage, of bemiddeling, in plaats van door wapengeweld.

Voor zover dit verenigbaar is met het landsbelang worde steun verleend aan iedere poging, om de rechtsidee in het volkenrechtelijk verkeer te sterken.

— 82 —